

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Capmany, número 18
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell 2 rals al mes.
Fora 3 » trimestre.
Un número sol. 1 »
Anuncis á preus convencionals

VOLÚM II

DE LA

Biblioteca de LO CATALANISTA

APLECH DE POESÍAS

donadas á llúm en aquest periódich

EN LO SEGON ANY DE SA PUBLICACIÓ.

Forma un volúm en octáu de 176 planas y conté composicions dels següents autors:

Agnés Armengol de Badia.—Dolors Moncerdá de Maciá.—Mercé Vilaclara y Gibert.—Joaquím Ayné y Rabell.—Francisco Bartrina.—Bonaventura Bassegoda.—Joaquím Botet y Sisó.—Francesch Pelay Briz.—Víctor Brossa y Sangermán.—Joaquím Cabot y Rovira.—Ramón Andreu Cabrelles.—Joseph Calonge.—Anton de P. Capmany.—Antoni Careta y Vidal.—Modest Durán y Folguera.—Sebastiá Farnés.—Joan Freixa y Cos.—Joseph Got y Anguera.—Ángel Guimerá.—Francisco de P. Huertas.—Arthur Masriera y Colomer.—Francesch Matheu.—Ernest Moliné y Brasés.—Lluís B. Nadal.—Jaume Novellas de Molins.—Joan Pons y Massaveu.—Enrich Prat de la Riva.—Manel Ribot y Serra.—Joaquím Riera y Bertrán.—Joaquím Rubió y Ors.—Rafel Sales.—Jascinto Torres y Reyató.—Agustí Valls y Vicens.—Jascinto Verdaguer.—Narcís Verdaguer y Callís.

Preu: UNA PESSETA

Pera 'ls subscriptors: DOS RALS

Está de venda á Sabadell en lo Centre de Suscripcions de Llorens Lladó, Sant Pau, n.º 4, y en la Imprempta d' aquest periódich, Capmany, n.º 18.

LA REUNIÓN MAGNA DEL 'FOMENT'

Y

LA UNIÓN HISPANO-AMERICANA

Lo diumenge passat tingué lloch á Barcelona en lo Saló de Congressos del Palau de Ciencias, la solemne reunió convocada pel *Foment del Treball Nacional* á fi d'adherirse al Comité creat en París pera realisar la *Unió Hispano-Americana*.

L'acte tingué gran ressonancia assistintshi al mateix una numerossíssima concurrencia entre la qual s'hi contava lo més escullit de Catalunya en industria, comers y literatura.

Oberta la sessió pel President del *Foment*, don Pau Sadó, se doná compte de las adhesions rebudas que eran moltíssimas y de gran significació.

Y tot seguit consumiren torns en pró del objectiu proposat los senyors Espinós (secretari de la Cambra de Comers de Barcelona), Vallés y Ribot, Tomás y Estruch (representant de várias associacions econòmicas... y además de la República del Uruguay, de la qual n'es fill), Passarell y Roca y Roca (delegats del Ateneo Barcelonés), Oliva (de la Academia de Dret), y Coll (cónsul de la República del Salvador). Lo digníssim representant del *Gremi de Fabricants* d'aquesta ciutat, don Joan Sallarés, que tenia senyalat un torn de discurs, lo renunciá generosament, á causa de trobar agotat lo tema... y la paciencia del públich, que ja anava reduhintse á minimas proporcions.

Per aclamació foren aprobadas las bases següents:

1.ª Adherirse á la idea patriótica de la unió d'Espanya y las repúblicas de la América llatina, iniciada en París lo dia 7 de Setembre de 1889, per quant tendeix á fomentar las relacions, tant científicas y literarias, com mercantils é industrials de las expressadas nacions.

2.ª Nombrar una comissió que, entrant en inteligencias ab lo comité internacional constituït en París, estudihi y procuri portar á la práctica quantas midas puguin conduhir á desenrotllar la producció y comers recíprocs de ditas nacions, com son la creació de museus mercantils é industrials hispano-americans, tractats de comers especials, establiments de líneas de navegació y de cables telegráfichs, fundació d'un ó mes Banchs que facilitin las tranzaccions entre'ls citats Estats, uniformitat de pesos, mesures y monedas que tinguin curs legal en lo comers ó altrás midas análogas.

3.ª Excitar, si fos precís, al Govern d'Espanya á que, procurant aixemplar las relacions de la península ab dits Estats, gestioni la adopció d'una legislació comú, mercantil, sobre privilegis d'invenció, las marcas de fábrica y la propietat intelectual.

4.ª Dirigirse als ministres plenipotenciaris, y en son defecte als cónsuls generals que representan en Espanya á la América llatina, pregántlosi que posin en coneixement de sos respectius governs aquestos acorts y que procurin recabar sa adhesió y apoyo.

5.ª Nombrar al senyor don Joan Navarro Reverter president honorari de la comissió

de que s'ha fet mérit, y felicitarlo telegràficament per haver iniciat en París lo pensament d'unir la gran familia hispano-americana.

Procedintse tot seguit, de conformitat ab la segona base aprobada, al nombrament de la Comissió que deu entendrers ab lo Comité de París, quedá elegida en aquesta forma: don Pau Sadó, president; don Marian Parellada; don Joseph Maria Cornet; don Joseph Sert; don Victoriá de la Riva; don Joan Puig y Saladrigas; don Domingo Taberner; don Joseph Ramon Luanco; don Rafel Puig y Valls; don Salvador Vidal; don Manuel Porcar y Tió; don Joan Sallarés; y don Ramon Maria Catá de la Torre.

Fins aquí lo realisat.

* * *

Ara uns quants comentaris de la nostra cullita.

En primer lloch, creyém que la Reunió del *Foment* ha tingut com á defecte essencial lo d'abarcар molt ab perill d'estrényer poch. A nostre modo de veurer, lo *Foment* devia haver invitat no mes als representants dels *Centros* mes autorisats, y junt ab ells estudiar, discutir y acordar discretament una línea de conducta pràctica. No pas com ho ha fet ara, invitant á tothom á un *meeting* impresionista, en lo qual res s'ha estudiat ni discutit d'una manera desembrassada y sèria; pronunciantse no mes discursos idealistas, personalissims alguns d'ells, que á res han de conduhir en quant no'ns revelan cap aspecte nou de la qüestió.

Aixó á par de que trobém un xich quixotesch lo d'invitar á *totas las corporacions d'Espanya*, alguns d'ellas TELEGRÀFICAMENT, ja que es evident la impossibilitat de que sas adhesions siguin ben meditadas y espontàneas dada la premura del temps ab que's devian contestar. Lo *Foment* hauria fet ja una gran obra coneixent á fondo la verdadera opinió del Principat en que radica.

Pero aqueixos defectes neixen á nostre pobre entendre d'haverse interpretat malament l'objecte de la Reunió convocada pel *Foment*. Aquest, segons digué 'l President del acte, se proposa *formar opinió* favorable á la idea de la Unió Hispano-Americana, pera que sigui protegida pels Guberns de las nacions *convingudas*.

Y preguntém nosaltres ¿s'ha de *formar* la tal opinió *imposant* per sorpresa un determinat criteri en las conclusions d'una Reunió pública ó quasi pública (las invitacions se repartiren á doll), sense donar lloch abans á que's reflexionin pels organismes en ellas interessats?

Nosaltres creyém que aixó es un error gravíssim, porque, com ja indicarem l'altre dia, s tracta d'un problema molt complicat en lo qual intervenen dos circumstancias igualment atendibles: primera, la conveniencia absoluta de la *Unió* que's persegueix; y segona, lo procediment mes oportú y fructuós de realisarla, pera que no sigui inútil y fins perjudicial.

Lo *Foment* s'ha fixat no mes en la primera circumstancia, en veritat

importantíssima; pero ha descuydat per complert la segona, no menos important que la primera. Y no hi ha dupte de que la opinió pública degudament consultada com hem indicat abans, li hauria obert al *Foment* los ulls que ab la vena del *patriotisme* han procurat taparli alguns *personalment* interessats en lo llustre artificial del *Comité* de París.

Tal es lo judici que 'ns mereix la iniciativa del *Foment* en aquest assumpto. Y consti que sentim hagi de ser poch afalagador avuy, quan tan devots nos hem mostrat sempre d'aquella associació, á la qual estimém y respectém pels grans serveys que constantment li presta á la producció del pahís.

* * *

Respecte á las conclusions aprobadas en la Reunió del *Foment*, devém confessar que en general nos plaurían per son esperit sino las consideréssim complertament inútils per dos conceptes: primer, porque's basan en la consideració de que'l *Comité* Internacional, constituhit á París lo dia 7 de Setembre, representa alguna cosa, quan en realitat no es mes que la avinensa de varios particulars de diferentas nacions, recordant aquell célebre quiento dels tres infusoris dins d'una gota d'aygua; y segon, porque sa realisació depén dels Governos dels diversos pahissos que's tractan d'aliar quan aquestos Governos permaneixen del tot estranys y passius al projecte debatut.

Aixó últim es lo mes sensible, porque la Unió Hispano-Americana sense la intervenció oficial, mes ó menos decidida, may será un fet de resultats beneficiosos y práctichs.

* * *

Finalment hem de dir quatre paraulas sobre l'alcanç dels discursos pronunciats en la Reunió magna del *Foment*.

En general resultaren adotzenats y sense cap tendencia práctica. Lo del senyor Puig y Valls resultá personalíssim explicant la historia del *Comité* de París, qual *iniciador* se declará ell mateix, no sense que mes tart un altre orador, lo senyor Passarell, lo desmentís assegurant que l'*iniciador verdader* fou un altre, lo senyor Bosch y Labrús (no ve d'aquí). Pera donar una idea cumplerta del discurs del senyor Puig y Valls, sols farém notar que comensá dihent que'l *problema de la Unió proposada no's deu pensar sino que's deu sentir* (sembla mentida que aixís parli un enginyer), y acabá alabant de tal manera al President del *Comité* de París, senyor Navarro Reverter, que arribá á colocar aquesta personalitat per sobre de la mateixa *Unió* perseguida.

Un altre orador, lo senyor Tomás y Estruch, s'enlayrá de tal manera á parlar de la Independencia del Uruguay, anomenant un per un á tots sos fills ilustres, y de son amor á Espanya, en la qual hi obtingué *sus primeros éxitos literarios y artisticos*, y ho feu ab tanta precipitació y extre-

mada grandiloqüència que s'arribà á perdre de vista l'objecte de la Reunió. Parlà aquest orador del Uruguay, de Granada y de Gracia (d'ahont tenia representacions), y anomenà, entre altrás cosas, los *Jochs Florals* de Montevideo y 'l submarí Peral *que lleva en sus entrañas la grandeza de España*. En una sola de sas frasses's podria resumir tot aquest discurs, la de que las Repúblicas sud-americanas y Espanya se semblan fins en sos sentiments *romántichs é idealistas que molt sovint las fan sortirse de la realitat*. Pot ser tingui rahó.

Los discursos dels senyors Passarell, Coll y Oliva, cridaren poch la atenció, per mes que l'últim fou dels pochs que be ó malament tractá l'assumpto, en la part que's relacionava ab la unificació del Dret Mercantil.

Lo senyor Roca y Roca, que es tan bon orador en catalá com dolent en castellá, digué alguna veritat al queixarse dels Guberns d'Espanya, y sobre tot nos agradá perque al parlar de la comunitat de rassa, ab los pobles americans se sortí de la rutina de dir que parlém lo mateix idioma, donchs digué no mes que *su misma lengua nos sirve de ASIDERO* en nostras relacions ab aquells pahissos.

L'únich discurs que, salvas algunas vulgaritats, respongué al objecte de la Reunió fou lo del senyor Vallés y Ribot, qui vingué á dir en conclusió que si'ns interessa la Unió referida, no es per res mes sino perque'ns convenen mercats als quals abocarhi nostres productes, los quals, digué, es mes fácil colocar allá ahont hi tenim ja simpatias y analogías d'origen (aquesta es la pura veritat). Recordá 'l senyor Vallés las épocas en que Espanya s'havía imposat als pobles sud-americanos, y significá que convenia tréurelshi tot recel de que volguém intentarho may més (aixó es parlar en plata). Aludí al *zollverein* americá, 'l qual podria perjudicarnos molt per l'*autoritat oficial* que revesteix; y lamentá que 'ls nostres Guberns, en lloch de fer tractats ruinosos ab nacions mes ricas, no's dediquessin á instituhir *oficialment* la Unió Hispano-Americana (veliaqui 'l pot de la confitura). Senyalá 'l senyor Vallés la necessitat de crear Banchs de Crédit pera facilitar los cambis comercials en América y Espanya; y apoyá tal conveniencia, en los grants serveys que darrerament li han fet los mercats americans á Catalunya, afirmant que la producció d'aquesta s'hauria estancat en la passada crisis si'ls nostres industrials haguessin degut refiarse no mes dels mercats de Espanya, á la qual compará ab una dida escorreguda y flaca que no s'abasta ja pera alimentarnos.

En conjunt, repetím, fou aquest l'únich discurs rahonable de l'acte; així, sense perjudici encara de tenir uns quants llochs comuns sobre idealismes que l'ansia de fer imatges floridas y *aplaudibles* posá en boca del orador.

Y diguissens ara ¿es possible que d'un acte tan aygualit com lo del diumenje passat ne surti algo de práctic per a 'ls interessos del pahís? ¿ha de ser ab uns quants discursos tan carregats de fullaraca y de vanitat personal com los allí pronunciats que 's porti á cap y fructifiqui pensament tan trascendental com lo de la Unió desitjada?

A tals preguntas respongui la conciencia dels nostres llegidors.

Nosaltres sols podém dir una cosa. Y es que, al recordar la renúncia de la paraula feta en la Reunió pel representant del *Gremi de Fabricants* d'aquesta ciutat, nostre respectable compatrici don Joan Sallarés, sentím dol y alegría al mateix temps. Dol, perque estém en la convicció de que, en cas d'haver consumit son torn lo senyor Sallarés, los hi hauria donat una ferma llissó á tots sos companys, ensenyántlos hi com se tractan qüestions de tanta transcendencia; donchs aixís nos obligan á créureho los vastíssims coneixements económichs de dit senyor y la índole especialíssima de la entitat que representava. Y alegría, perque aixís nos sembla que 'l *Gremi* de Sabadell ha tingut una intervenció menos directa é immediata en una obra que nosaltres considerém del tot infructuosa.

De totas maneras, lo senyor Sallarés ha quedat elegit com á individuo de la Comissió nombrada pel *Foment*, y esperém que sabrá tenir la deguda energia pera evitar en lo possible, y segons los acorts del *Gremi*, que fagi un paper ridicul la industria de Sabadell contribuhint á representar moxigangas que durarán de Nadal á Sant Esteve.

SECCIÓ POLÍTICA

Le Figaro de París ha publicat darrerament uns notables articles de M. Labadie-Lagrave sobre 'l desenrotllo dels pobles sud-americans.

Y entre las observacions curiosas de escriptor tan autorisat s'hi conta la de que 'ls descendents de Cortés y de Pizarro mentre estavan baix la absorbent dominació d'Espanya tendiren á ressucitar las llengües d'aquells pahissos; aixís es que 'l *guarani* era l'idioma oficial del Paraguay, y 'ls *criollos* del Perú introduhian en la parla castellana un número cada dia major de paraulas *quichuas*, mentres que en lo litoral de las Antillas hi floreixia 'l *papamiento*, barreja estranya del castellá, *caribo* y *guagiro*.

En cambi, 'l dia que desaparegué la dominació espanyola, 'l llenguatge castellá reconquerí son prestigi en aquellas terras, y 'l primer cuydado del embaixador de Bolivia, enviat fa alguns anys á Espanya, fou lo d'entaular estretas relacions ab l'*Academia de la Lengua* en Madrit, ab l'objecte de que posantse d'acort ab las associacions literarias de sa nació, 's popularisés en aquesta l'ús de la llengua castellana.

Veliaquí la diferencia entre la imposició y la llibertat.

¡Quina llissó mes eloqüent pera las personas que pensan!

L'últim número de la revista *La España Regional*, publica un interessantíssim

trevall sobre *El Fuerismo y los Partidos de Vizcaya*, degut á la ploma del entusiasta patrici éuskaró, don Antoni M. de Arguinzoniz.

En aquest trevall se demostra ab datos de gran forsa la impossibilitat de que las llibertats del país vasco pugan recuperar-se per l'acció de cap dels partits carlins ó republicans, que han evidenciat en moltes ocasions considerar com á secundari son amor als furs de la terra, encara que molt sovint aparentin lo contrari.

Nos plau de veras aquesta afirmació dels regionalistas vascos, que en aquest punt com en altres tants pensan igual que 'ls de Catalunya.

Aixís mateix ho considera 'l senyor de Arguinzoniz, qui aludint á la nostra terra, escriu párrafos tan carinyosos com aquest:

"Los que en Catalunya principalmente lluytan ab coratge per aqueixa idea (regionalista), nos están donant nobilíssims exemples que es necessari imitar aquí (á Euskaria); que seria vergonya que havent disfrutat nosaltres del régimen foral fins á aquestos mateixos dias, fos més fluixa la nostra defensa que la dels que ja fa prop de dos sigles que viuen despossehits de sas llibertats. Lo *Catalanisme* d'allí es una esperansa pera 'l *Fuerisme* d'aquí; si aquestas idees germinan en nostres pobles y cundeixen pel vulgo y adquireixen merescuda popularitat, lo nostre triomf será segur y no 's fará esperar la ruína del estéril y corromput parlamentarisme que á tots nos tiranisa. Pera arribar á aixó, lo patriotisme deu unir-se ab lo desinterés, la abnegació ab la perseverancia, de manera que ab l'exercici d'aquestas virtuts cívicas, cooperém tots al mateix fi, associats en un comú esforç."

No cal dir quánta satisfacció 'ns causan aquesta nobles frasses del distingit regionalista vasco.

La Unió fa la forsa.

Y 'l Regionalisme 's sent cada dia més fort á mida que sota d'ell s'hi van aixeplugant personalitats tan autorisadas com lo senyor de Arguinzoniz.

Rebi la nostra salutació més entussiasta.

Ara resulta que en Espanya segons l'escriptor madrileny senyor Ortega Munilla, la *plassa de toros* ha sigut sempre *simbol de la llibertat*. Végis com ho prova:

Aun en los tiempos de mayor despotismo, cuando no había prensa ni tribuna, cuando la voz del descontento era ahogada por el cordel del verdugo, cuando el esbirro era dueño del reposo del vasallo, en la plaza el tropel de aficionados silbaba al corregidor y aún al rey.

¿Qué 'ls hi 'n sembla d'aquest judici històrich?

Donchs; sápigam que tot vá encaminat á pregar als tinents d'alcalde que no s'enfadín quan los escandalitzen y 'ls insultan, perque aixó respon á las *sacrosantas tradiciones de la anarquía que son conservadas como oro en paño por las vestales de la afición*.

Sent aixís, te rahó que li sobra 'l senyor Ortega Munilla.

Ab la única diferencia de que la *plassa de toros* en lloch de ser lo *simbol* de la *llibertat* ho es de la *licencia*.

Y com á tal lo defensa y santifica la *hidalga raza del pan y toros*.

¡Al ménos se 'l quedessin ab *privilegi exclusiu*!

MES DOCUMENTS EN DEFENSA DE LA LLENGUA CATALANA

Digna del mes entussiasta elogi es la conducta del *Centre Catalá Agrícol é Industrial de Vich y sa comarca*, 'l qual porta expedita ja va-

rios preciosos documents en pro de la oficialitat de la llengua del país.

Los dos primers, publicats ja á son temps en nostras pàgines, anavan endressats al Governador Civil de Barcelona y al Ministre de la Governació respectivament, prenent peu de no haver acceptat lo primer la còpia de l'acta de constitució de la Societat escrita en la llengua en que s'escrigué, com ho mana la llei d'associacions. Y'l nou document que acaba de publicar aquell *Centre* en defensa de la llengua catalana va endressat á la Diputació Provincial de Barcelona, reclamant contra l'acort del Ajuntament de Vich que li ha retornat una instancia porque estava redactada en la llengua que's parla á la població.

Lo nou document del *Centre* de Vich es tan concluyent y rahonable com los dos anteriors, y parla molt alt en favor d'aquell valent núcleo catalanista que recorda las honrosas tradicions de las encontradas vigatanas, tan heróicas sempre que s'ha tractat de defensar los drets de la terra.

Pero, llegim lo que li diu 'l *Centre* á la Diputació:

«EXCELENTÍSSIM SENYOR:

Francisco de P. Masferrer y Arquimbau, elector, president del *Centre Catalá Agricol é Industrial de Vich y sa Comarca*, posant de manifest sa cédula número 1.193 acut á V. E. y exposa:

Que en 15 del corrent presentá en la secretaría del Ajuntament de Vich, lo recurs que baix número 1 acompanya, extenentli lo Secretari lo rebut, que produheix baix número 2. Després de admesa una instancia no podia, ab fonament, esperar que no fos cursada; no obstant, ab sorpresa grandíssima en 22 del actual se li retorná ab plech clos, junt ab l'ofici que acompanya baix número 3.

Se tracta de reclamacions electorals; per lo tant es eixa Comissió l'autoritat competent per enténdrer en alsada. L'Ajuntament de Vich en una forma indirecta declara indiscutibles las llistas que ha format; essent aixís que son molt defectuosas y que contra ellas va reclamar en temps degut, llegintse la instancia en sessió pública.

La mateixa Corporació municipal s'encarrega de contradir-se, porque dona prova d'haver entès lo que se li demanava y d'haver comensat l'expedient, admetent, per tant en principi la forma de la reclamació. Sens dupte l'únich móvil ha sigut lo desitj de fugir á falta de rahons sólidas, de la importantíssima qüestió que's ventila y que afecta la primera base essencial de las eleccions próximas. V. E., Excm. Sr., sabrá fer respectar la llei. La Diputació Provincial de Barcelona, que ha elegit y de la qual forman part los digníssims membres d'eixa Comissió respectable, constantment ha admés, donat curs y resolt totas las comunicacions que ha rebut en llengua catalana escrites. No han d'examinarse los ar-

xius, basta examinar las actas y expedients que encara obran en las oficinas.

Molt respectable es lo criteri del Sr. Gobernador, únich fonament en que l'Ajuntament de Vich se apoya; mes per tots los espanyols es més respectable la llei y per tots los catalans es també més respectable, y ha de serho pera la primera corporació de Catalunya, la gloriosa tradició d'un poble que sempre ha parlat, parla y parlará de la mateixa manera que'n las Corts parlavan los estaments, en los Concell de Cent los conceillers, en las llotjas los negociants, en lo mar lo llibre del Consulat, en la terra las Constitucions y en los camps de batalla, morint per la Patria, ó cantant victoria tots nostres héroes desde 'ls Almogávors en Grecia, als voluntaris en Africa y en Cuba. Proscriuer de la Diputació la llengua catalana seria esborrar la més hermosa página de nostra historia, y avans de ferho, valdria més enderrocar lo palau de la Audiencia y destroonar á St. Jordi del patronat de Catalunya.

L'Ajuntament de Vich vol taparnos la boca, ó perque demaném en catalá, ó perque demaném justicia. V. E., que es la primera autoritat de Catalunya directament nascuda, ha d'ésser justa y catalana. En catalá donchs á V. E. demaném justicia, V. E. (ho sé per experiencia) admet lo catalá en sas discussions.

No es rahó que'l Gobernador entenga que la llengua castellana sia la única oficial. De son acort lo *Centre Catalá* de Vich, acudí en alsada al Ministre y si no es atés acudirá al Tribunal Contenciós Administratiu, y després, encara, al Rey, á las Corts y finalment devant de tots los ciutadans de Catalunya alsará la veu pera donar compte de sa conducta. No es per lo tant ferma la resolució que s'invoca. Ni'l Gobernador ni l'Ajuntament citan ni saben cap llei que privi al President del *Centre Catalá* de Vich, de demanar en catalá en ús de son perfecte dret que las llistas electorals continguin los noms de tots los electors y solzament los d'electors.

Apel·lantme per tal motiu del acort del Ajuntament, pres en sessió del dia 18 del present mes.

A V. E. suplica se digni revocarlo y resódrer en lo sentit de la instancia baix número 1 acompanyada. Demano justicia.—Vich 25, Setembre de 1888.—*Francisco de P. Masferrer y Arquimbau.*

Sr. President de la Comissió Provincial de Barcelona.»

Tal es lo darrer document del *Centre Catalá* de Vich, quina actitud aplaudeix ab totas sas forsas Lo CATALANISTA, en la esperansa com está de que la Diputació Provincial de Barcelona sabrá respondre á sos antecedents en qüestió tan important pera Catalunya.

*
* *

Y apropósit del *Centre* de Vich, convé donar compte de una valiosa adhessió que li ha valgut son noble comportament.

En efecte: l'entussista catalanista don Grau Andreu, actualment resident á Londres, de qui ab molt elogi'ns hem ocupat diferentas vegadas per lo gran amor que sent pera'l nostre pahís, acaba d'en-

viar al president del *Centre Catalá Agrícol é Industrial de Vich y sa Comarca* la següent carta que 'ns doném pressa de reproduhir á continuació:

«London, 19 Setembre 1889.—Don Francisco de P. Masferrer.—Molt senyor meu: De todas las exposicions, reclamacions y protestas que ha degut fer la molt suferta Catalunya, cap ha estat tant ferma y ha tirat tan al bulto com la comunicació que 'l *Centre Catalá Agrícola é Industrial de Vich y sa Comarca*, ha enviat al Ministre de la Governació, reclamant l'ús de nostra llengua en tots los documents públichs.

Fins ara demanavam ab massa humilitat; no volíam ferir la susceptibilitat castellana: no era d'extranyar, puig endogalats fins fa poch, no tan sols per la opressió de la rassa dominadora, sino més encara per las divisions que la política introduhi en nostra terra, fentnos perdre fins nostre caracter, no era donchs d'estranyar que tinguessim por d'aixecar lo cap. Mil gracias podém donar al ilustre sabi Alonso Martinez qui ab son desacertat y tonto Códich Civil ha fet més per nostra causa que cinquanta anys de propaganda. No sols devém demanar que se 'ns respecti lo nostre, sinó fins exigirho. Si som fermes, més nos respectarán nostres opressors y bon exemple d'aixó es l'haver conseguit la reforma del Códich, la qual may hauria estat si haguessim permanescut indiferents ó humils.

Las rahons que vostés exposan no tenen retop. Veurém ara lo que dirá 'l Ministre sino tira la exposició al cistell de sota la taula.

Sigui com vulgui tots los bons catalans de dintre y fora de nostra patria están ab lo que vostés demanan y la rahó també hi está.

Valdament no tinguin éxit sos nobles esforços, que 'l tindrán si queda mica de sentiment de justicia en Espanya; y sino no desmayin, puig se va acostant lo temps que recobrarém lo que 'ns han robat.

Per lo que pugui serli útil, mani á son afectíssim servidor, *Grau Andreu.*»

Y vetaquí com van fructificant los solícits esforços del *Centre Catalá* de Vich, que vant atrayentse ja la voluntat de sós compatricis, fins los residents en las mes llunyanas terras.

Ho mereix.

EN POCH TEMPS

¿Que als toros no hi suceheixen desgracias?

Aném contant las ocorregudas de poch temps á aquesta part.

En la plassa de toros de Ciudad Real fou agafat l'*Hermosilla*, qui's troba sériament ferit en lo baix ventre, per haverlo despedit lo toro ab un cop de cap no més á tres metros d'altura.

En la plassa de Madrit hi experimentá també una notable *cogida* 'l matador de novillos *Pepete*, á qui constants hemorragias posaren en perill de mort.

De la mateixa *corrida* de novillos en que fou voltejat en *Pepete*, ne sortí contús d'una banyada de dos centímetres de fondària 'l picador Joseph Martín (Pino); lo picador *Rizo*

sufrí també altra contusió; y un dels embolats agafá á un *torero d'afició*, deixantlo en molt mal estat.

En la corrida verificada un dels darrers diumenges á San Ildefonso saltá la barrera 'l segon toro, y com hi havia molts espectadors entre barreras, alguns no capigueren en les *burladeros* ni pogueren saltar á la plassa. Lo toro alcansá á un dels espectadors y després de llensarlo á dos ó tres metros d'altura 'lrecullí y li feu una ferida de molta gravetat. *Apart d'aixó*—ha dit un revistero—*la corrida fou inmillorable*.

En una corrida de Saragossa per haverse inutilizat lo primer espasa y 'l sobressalient, s'hagué de suspendre la festa, y no conformantse ab tal decissió 'l públich (embrutit per l'espectacle), produhí un *escándol* que durá bastant temps, fins que l'alcalde feu ocupar per la força l'edifici.

A Olot, en una corrida de novillos s'hi degneren lamentar dos desgracias, una d'un pobre home que estava en la barrera al qual un toret li foradá una cuixa; l'altre d'un dels toreros que fent lo salt de la garrotxa fou agafat pel bitxo, sufrint una cornada en la ingle.

En una corrida de Manresa 'l banderiller Cristino Fernandez fou ferit en la cama esquerra.

En Huelva 'l día 8 del passat mes al lidiarse 'l darrer toro 's produhí un *escándol* monumental, llensantse á la plassa botellas, tronjas, etc.; y havent baixat un espectador al rodonell fou agafat y ferit de molta gravetat.

En Fuenterrabia també s'hi registrá una *cogida* tan grave que la víctima ja ha espirat.

En Salamanca 'l quint toro d'una corrida agafá á Guerrita, fentli malbé un bras, després de lo qual s'originá un tan gran *escándol* (cosa nova), que 'n surtí descalabrat altre torero, 'l *Mogino*, á qui descalabrará una pedra llensada pel públich *civilisat*.

Y finalment, en los darrers días, han sigut ferits l'Angel Pastor á Valladolid, en una má; y un germá del *Espaniero* á Valencia, de bastanta gravetat.

Y per aquest istil podríam continuar indefinidament si no necessitessim lo temps y 'l lloch pera cosas mes útils.

¡Vaja, que no 's poden queixar los amants de las emocions fortes!

Després d'aixó fá de molt bon llegir la noticia de que 's gestiona vivament del Govern francós l'autorisació pera que 's deixin matar als toros en las plassas de París.

Sobre tot coneixentse la circumstancia de que moltes *damas de la aristocracia madrilenya*, presididas per una coneguda *Duquesa*, han visitat als ministres francesos ab tal objecte.

¡Quinas *damas* serán las tals, que demostran tanta afició á las banyas!—Q.

CANSÓ D' AMOR ⁽¹⁾

Estiu.

Sentada en un feix d'espigas
que vora teu s'han nodrit,
bella esposa
¡que ets ditzosa
ab lo fill que't xucla 'l pit!
Sa boqueta falaguera

va ensajantse riallera
pera dirte, encara humida
de la mel de mes dolsor:
font de la vida,
font del amor.

(1) Composició llegida en la solemne *Vetllada* celebrada pel Centre Catalá d'aquesta ciutat lo día 2 del passat Agost.

La olivera que't dona ombra
 n'es dosser d'hermosa pau;
 la rosada
 l'ha enjoyada
 y l'oreix la besa suau.
 La besada n'es tan dolça
 que ab lo ruixim que ella espolsa,
 baix, baixet, diu eternida
 benehinte'l cabell d'or:
 font de la vida,
 font del amor.

Papallons que s'aparellan
 camí del cel tot jugant,
 s'entretenen,
 van y venen
 fent l'aleta al teu voltant.
 Y en ta boca mitj desclosa
 van glatint com fresca rosa
 hont lo maig sempre convida
 á libar mel de ton cor,
 font de la vida,
 font del amor.

Cada cop que al fill amoixas
 ve aprop teu un auellet;
 si al fill besa
 ta tendresa,
 cada bes un reilet;
 y ab l'espiga que ell arrenca,

com lo teu cabell rossenca;
 se'n va al niu y desde ell crida
 saludante ab cant mes fort:
 font de la vida,
 font del amor.

En la llum de ta mirada
 l'astre-rey s'hi regoneix,
 á tot' hora
 l'enamora
 com aussencia d'ell mateix.
 Per morir gosant s'afanya
 y del cim d'una montanya,
 en senyal de despedida,
 dirte ab bes de resplandor:
 font de la vida,
 font del amor.

Quan los clars estels festejen
 d'obertas flors lo sorrís
 per retreure
 que ells van veure
 delicias d'un paradís,
 jo clouré ab tendras besadas
 tas parpellas mitj rosadas
 y en mos brassos ja dormida
 dolsament cantarà'l cor:
 font de la vida,
 font del amor.

JASCINTO TORRES Y REYATÓ

NOVAS

Ha mort recentment á Barcelona lo conegut comerciant don Joaquim Guardiola y Feliu (Q. E. P. D.) víctima de una curta y terrible malaltia.

Segons se'ns diu ha deixat en testament 2500 pessetas á la Casa de Caritat de aquesta població y altres tantas á la de la vehina ciutat de Tarrasa.

Acompanyém á la desconsolada familia del finat en lo sentiment que'ls hi ha causat tan irreparable pérdua.

Gracias á las pluhas d'aquests últims dias, pot dirse que ha donat sa despedida la calor en aquest any.

Tan regular ha sigut lo cambi de temperatura, que de continuar aixís, no tardarém gayre á veurer abrichs de ivern.

Ha tingut lloch ja á París la repartició de premis del Gran Certámen Universal.

Com ja anunciarem á son degut temps la colectivitat de fabricants de Sabadell ha obtingut lo gran diploma de honor, distinció que sols han alcansat en Espanya 3 expositors més á Catalunya y 8 en los demás provincias.

Felicitém de nou á nostres industrials per lo premi obtingut per sos productes ab tan

tant de treball perfeccionats y sostinguts, no obstant l'empenyo de nostres enemichs pera llensarnos á la ruina. Ab tot y la rancunia contra nostra industria, pot evanirse Sabadell d'haver sigut una de las quatre ó cinch poblacions de la nació espanyola que més han honrat á sa Patria en la gran Exposició Universal de París.

Pera avuy están anunciadas, en los Camps de Recreo, las aplaudidas sarssuelas *Los Sorinos del Capitán Grant* y *El Juramento* tarde y nit respectivament.

La bona costum iniciada pel Municipi de Sabadell de publicar los Cartells de la Festa Major en la llengua del país, comensa á tenir eco.

Efectivament; imprés en gran tamany y ab preciosas tintas, se repartí fa pochos días un Cartell, escrit en catalá, anunciant las *Firas y Festas* de la colonia industrial de Sant Mateu de la Admetlla de Merola.

Entre'ls festeigs anunciats, s'hi contavan las solemnitats relligiosas, quals sermons estavan confiats al eminent orador catalá P. Codina.

Las funcions dramáticas també las anunciavan catalanas y una d'ellas fogosament catalanista.

Lo Cartell que presentava un preciós cop de vista, estava imprés á Manresa.

La aplaudida companyia valenciana que dirigeix lo reputat autor cómich don Rafel Bolumar, ha arrendat lo Teatro Principal pera la próxima temporada d'ivera, que comensará á últims del corrent mes.

Nos alegrém moltíssim de poder tenir altre volta entre nosaltres als distingits artistes de tan notable companyia y no dúptém que'l públich sabadellench los rebrá ab verdader agrado.

S'ha armat la gran polémica entre la casa Rivas-Palmers de Bilbao y varios periódichs, sobre si la dita casa en la construcció dels creuhers encarregats per l'Estat cumpleix ó nó'ls articles de la contracta que's refereixen á la obligació de usar productes nacionals.

Sembla que s'ha provat ja d'una manera absoluta per la Comissió inspectora enviada pel Foment á Bilbao, l'incumpliment de la tal condició; y com que'ls catalans han descubert l'embolich, ara la casa Rivas-Palmers insulta als industrials catalans dient que sos productes no serveixen per res.

Té rahó que li sobra; pera fer los *negocis* á que potser dita casa's dedica, no serveix la industria catalana.

Ha d'anar una mica mes cap á ponent y deturarse ahont las corrupcions de la política parassitaria hi han creat las *energias industrials* que's necessitan pera'l cas.

Pero á jutjar per las provas, la casa Rivas-Palmers (més estrangera que nacional), ja ha trobat lo camí.

Qué se'n aprofiti ara que li vaga.

Ab concurrencia extraordinaria en la funció de tarde y ben poca á la nit se posaren en escena lo passat diumenge en los Camps de Recreo las zarzuelas *Doña Juanita* y *El Tesoro escondido*. La interpretació que obtingueren fou mes que regular distingintse la senyora Miquel y'l senyor Bergadá.

La zarzuela *Al agua, patos*, no obtingué igual sort, ja que fou desempenyada lo mes poch be possible.

Ahir sortí de Barcelona pera la República Argentina d'ahont pensa retornar molt prompte, lo distingit juriscònsult, Director de *L' Aureneta* de Buenos Ayres, don Anton de P. Aleu.

Al despedir al nostre estimat amich que marxa á bordo de *Il ducca di Galliera*, li recomanarem corals abressadas als germans catalanistas de las marges del Plata.

Li desitjém al bon company y ferm patrici un bon viatge.

L' Orfeo Bilbaí que guanyá 'l primer premi en los Concursos Musicals de la Exposició Universal de Barcelona, ha obtingut *Medalla d' Or* en lo Gran Certamen de París.

Ho celebrém de cor, per tractarsa d' una associació coral que te verdader mérit, y per inspirarnos fonda simpatía las ideas *fuertistas* que caracterisan á tots sos individuos, entussiasmas ayvadors de sa Patria Regional.

Avuy vespre á las 8 y mitja tindrà lloch en lo saló d'espectacles del Ateneo Sabadellés una variada vetllada, seguint l'ordre del següent programa:

Se posarán en escena las celebradas zarzuelas en 1 acte anomenadas *¡Anda, valiente!*, *El gorro frigio* y *Los embusteros*, prenent part en ditas funcions las tan aplaudidas actrius senyoras Mateu y Esplugas, secundadas per varios socis de la subsecció 2.^a

Donada la varietat del programa, es de creuer que aquesta nit es veurá sumament concorregut lo teatre del Ateneo Sabadellés.

Fa alguns días que ha comensat la nova temporada del *Teatre Catalá* en la vehina capital.

Es de notar que aquest any los Cartells en que la Empresa ha anunciat son repertori, han sigut redactats en idioma catalá y presentats ab gran luxo: los anuncis manuals ab grabats de las principals obras que deuen estrenarse y 'ls retratos del Director artístich (don F. Soler) y Directors escènichs (senyors Fontova, Bonaplata, Soler, Isern, Fuentes y Goula); y 'ls grans, ó sin los de paret, en fulls de extraordinarias dimensions creuhats per las quatre barras vermellas sobre fondo groch.

Felicitém á don Frederich Soler, Director artístich de la companyia, per haver deixat la rutina de publicar lo cartell del *Teatre Catalá* en llengua forastera: ara no més falta que 'ls cartells diaris siguin en catalá sempre, y nó solzament los dimars y dijous pera las obras novas.

Aixís, y desterrantse la costum de fer alguna pessa *flamenca*, y procurant que 'l *Teatre* sigui purament *Catalá* com son nom ho pregon, es de la millor manera que s'honrará una institució que avuy día, per fortuna, te ja sobras de vida pera haverne d'enmatllevar ni un alé á la escena forastera.

Hem rebut los números 20 y 21 del setmanari catalá de Buenos Ayres *L' Aureneta*, corresponents als días 25 d'Agost y 1 de Setembre d'aquest any.

L'actiu é inteligent editor don Ignocent Lopez Bernagosi ha publicat en dos elegants tomos las obras de don Frederich Soler *Cuentos del avi* y *Cuentos de la vora del foch*,

quals primeras edicions han sigut agotadas. La nova edició està presentada ab bon gust é impresa en excelent paper. Un y altre tomo se venen á duas pessetas en las principals llibrerías.

Segons sembla l'*Ateneu Sabadellés* junt ab lo coro dels *Gelats* projectan pera 'l próxim dissapte una funció en los Camps de Recreo á benefici de las victimas del infortunat poble de Puigcerdós.

Desitjariam veurer confirmats tan benéfichs propósitos.

A la avansadíssima edat de 95 anys acaba de morir á Reus don Marian Rocamora y Riera, avi de nostre apreciable amich y colaborador don Mannel Rocamora y Ribera.

Lamentém de veras la pérdua que acaba d'experimentar lo bon company, senyor Rocamora.

Lo barítono catalá, don Pere Ventura, acaba de tenir grants ovacions en Lisboa, Bilbao y Cádiz.

Nos plau que 'ls nostres compatricis honrin per tot arreu la terra en que van néixer.

La Comissió provincial nombrada pera estudiar las malalties de las plantas cultivadas, ha publicat una circular dirigida als agricultors, pera prevenir y atenuar los efectos de las plagas que delman d'un quant temps ensá á la agricultura, y especialmente al ram vitícola.

En dita circular recomana als pagesos que cumpleixin las instruccions següents:

Primer. Es molt convenient que 's segueixi aplicant lo sulfat de cals contra 'l *mil-dew* lo mateix que contra 'l *blak rooth* (podridura negra) que es la nova plaga apareguda fá poch en nostras vinyas.

Segon. També deuen esser combatudas ab lo mateix antídoto, aixó es: ab lo sulfat de cals, la *peronospora infestans* de las tomaqueras y patatas y 'l bolet *Ascomycete* del presseguer.

Tercer. Per últim, aquesta Comissió recomana als viticultors, que pera la replantació dels ceps ab especies americanas, se prefereixi la llevar al sarment, desinfectantla prèviament, ja sia sometentla á la acció dels vapors de sulfuro de carbono dintre d'un got tancat, pero sense que sia banyada, ja posantla en contacte ab naphtalina en pols, avans de sembrarlo.

Ultimament s'ha estrenat en lo *Teatre Catalá* de Barcelona la comedia en tres actes, de don Albert Llanas, titulada *Vesten Anton...*

La obra es escrita ab facilitat y te bastants xistes, algun d'ells de molt bona ley, lo que feu riure al públich. La obra ha sigut ben representada per part de tots los actors que hi prenen part, especialmente la senyora Parrenyo y 'ls senyors Goula é Isern.

En lo certámen últimament celebrat per l'Ajuntament de Sitges, ab motiu de la inauguració de las novas Casas Consistorials, ha obtingut lo premi de 500 pessetas, únich del certámen, l'entussiaista catalanista don Joan Llopis y Bofill per son *Ensaig històrich sobre la vila de Sitges*, notable trevall que condensa tots los datos mes interessants sobre 'l passat y 'l present d'aquella bella població, y que 's ve á ajuntar al nombrós aplech de historias locals que posseheix nostra moderna literatura.

Los aplausos tributats al senyor Llopis per la justa recompensa obtinguda, han sigut encara mes calurosos per la circumstancia d'haver aquell cedit l'import del premi pera objectes benéfichs.

Tenim entés que prompte veurá la llum lo trevall esmentat, pel qual felicitém de tot cor á son autor.

Lo diumenge pròxim la jermandat de Sant Francesch celebrarà oficis divins en la parroquia esglesia de Sant Félix en honor al seu Patró.

Lo panegirich del Sant correrá á càrrech del eloqüent orador sagrat P. Llauradó, de las Escolas Pias.

Hem rebut un estat de comptes de la funció que en benefici de Puigcercós celebrá la Societat Pitarra d'aquesta ciutat.

Per falta d'espai no 'l publicuém avuy, lo que farem en lo pròxim número.

En la Reunió General que tingué lloch en la tarde del passat diumenge en lo local del Centre Catalá pera procedir á la renovació del *Consell General* de la Associació, quedá nombrat aquest en la següent forma: *Comissió Executiva*, President don Pere Puigjaner, Vis-president don Pau Colomer, Tresorer don Salvador Bru y Secretaris don Enrich Diu-maró y don Joseph Got y Anguera. *Secció de Industria y Comers*, President don Antoni de P. Capmany, Vis-president don Feliu Torras, Secretari don Joan Turull y Sallarés. *Secció de Arts y Lletres*, President don Pau M.ª Llobet, Vis-president don Modest Durán y Folguera, Secretari don Angel Manau.

Dits consellers prengueren en reunió d'ahir nit possessió de sos respectius carrechs.

SECCIÓ DE ANUNCIS

VINICULTORS

SALVEU VOSTRES VINS AB L' US DE LA

CAROLINA N.º 1

l' únich producte vegetal que conserva y millora los VINS

De todas las preparacions semblants que se han inventat es la més segura y económic y la més antiga: sa fórmula está registrada en lo Ministeri de Foment ab Real Privilegi de Invenció y admesa en tots los Centros, Instituts y Academias Agrícolas, recomenada per tots los principals culliters no sols de Catalunya sinó de todas las comarcas vinícolas d' Espanya; no hi ha millor distintiu del bon gust é inteligencia de un entés enólech ó comerciant de vins que un pot de **CAROLINA N.º 1** en sa bodega.

LA CAROLINA n.º 2 regenera 'ls vins per agres que sian

LA CAROLINA n.º 3 colora 'ls vins y no 's troba en cap esperiment
puig qu' es vegetal é inofensiu

Unich deposit: S. CAROL, Plassa Major, 32—Sabadell

Imprempta y Encuadernacions de Joan Comas, Capmany, 18, teléfono n.º 46.—SABADELL